

ÅRSRAPPORT

1995

For Juridisk Rådgivning for Kvinner

JURK

Utarbeidet av daglig ledere
Margrete Homlong
og
Guro Glærum Kleppe

Forord

Denne rapporten gir en oversikt over JURKs virksomhet i 1995.

Rapporten fungerer som en kortfattet orientering til nye saksbehandlere i JURK og blir distribuert til bevilgende myndigheter. Den blir brukt av enkeltpersoner, organisasjoner, offentlige organer og andre interesserte, og kan bestilles ved henvendelse til JURK.

For de som er interessert i å vite mer om hva vi driver med anbefaler vi å ta direkte kontakt med oss, da denne rapporten ikke er tilstrekkelig til å gi et uttømmende bilde av vår virksomhet.

Rapporten bygger i stor grad på oppsettet fra tidligere årsrapporter. Dette gjør det enklere å sammenligne driften fra år til år.

Oslo, mars 1996

Margrete Homlong

Guro Glærum Kleppe

daglig ledere

Innholdsfortegnelse

1	Presentasjon av juridisk rådgivning for kvinner	1
1.1	Formål	2
1.2	JURKs virksomhet	2
1.3	JURK er en etablert del av kvinnebevegelsen	4
1.4	Organisasjonen	4
1.5	Tilholdssted og telefonvakt	5
1.6	Mottak av rådeøkende	5
2	Oversikt over medarbeidere i perioden	6
3	Økonomi og drift	7
3.1	Finansiering	7
3.2	Årets drift	8
3.3	Årsregnskap for 1995	9
4	Saksmateriale og metode	11
5	Antall klienter	11
6	Opplysninger om de rådeøkende	12
6.1	Bostedsfylke	12
6.2	Hvordan kvinnen fikk kjennskap til JURK	13
6.3	Statsborgerskap	13
6.4	Barn	15
6.5	Sivilstand	15
6.6	Alder	15
6.7	Yrke og forsørgelseskilde	16
6.8	Hvorfor kvinnen oppsøker JURK framfor andre	17
6.9	Tidligere kontakt med rettshjelper	18
7	Problemområdene	19
7.1	Oversikt over rettsområdene	19
7.2	Ekteskap	19
7.3	Barnerett	22
7.4	Ugift samliv.....	23
7.5	Trygd, sosial og forvaltningsrett.....	25
7.6	Arverett	27
7.7	Boligrett	27
7.8	Gjeld	28
7.9	Arbeidsrett	28
7.10	Rettshjelpsrett	29

	7.11	Fremmedrett/ Int. privatrett	29
	7.12	Fengselsrett	30
8		Mishandling av kvinner og barn	31
	8.1	Mønsterark	31
	8.2	Mishandlings skjema	31
	8.2.1	Generelt	31
	8.2.2	Mishandlers forhold til kvinnen	32
	8.2.3	Arten av mishandlingen	32
	8.2.4	Varighet	32
	8.2.5	Anmeldelse	33
	8.2.6	Kontakt med andre instanser	33
	8.2.7	Åstedet	33
	8.2.8	Kvinnens alder	34
	8.2.9	Kvinnens yrke	34
	8.2.10	Kvinnens bosted	35
	8.3	Mulige feilkilder	35
	8.4	Kommentarer til tabellene	35
9		Prinsipielt og forebyggende arbeid	37
	9.1	Generelt	37
	9.2	Bredtveitgruppa	37
	9.3	Volds- og mishandlingsgruppa	39
	9.4	Prinsipiell gruppe	41
	9.5	Innvandrerkvinnegruppa	42
	9.6	Studieturgruppa.....	44
	9.7	Fellesseminaret.....	45
	9.8	Sommerprosjekter	45
	9.9	Bokprosjekt.....	46
10		Gratisarbeid	47
Vedlegg		Mønsterark	
		Mishandlings skjema	

1 Presentasjon av Juridisk Rådgivning for Kvinner

I 1974 ble Juridisk Rådgivning for Kvinner (JURK) startet som et grunnforskningsprosjekt etter initiativ fra kvinnelige jurister og jusstudenter som arbeidet i Kvinnesaksgruppa ved Det juridiske fakultet. Gjennom sitt arbeid oppdaget de en utbredt mangel på rettskunnskap blant kvinner. Et annet problem var at kvinner som hadde tilegnet seg juridiske kunnskaper hadde vanskeligheter med å bruke dette i sin egen situasjon. Det skulle mye til før kvinnene tok kontakt med rettshjelpsapparatet. Gjennom arbeidet med JURKs saker har dette inntrykket vist seg å være riktig.

Lovverket er i dag formelt kjønnsnøytralt. Ved praktiseringen viser det seg imidlertid at kvinner ofte kommer dårligere ut av konfliktsituasjoner enn menn. Dette kan blant annet skyldes at kvinner fremdeles i perioder av livet lever et liv forskjellig fra menn. Dermed vil formelt kjønnsnøytrale lovregler ikke føre til reell likebehandling. I tillegg sitter menn gjennomgående inne med mer rettskunnskap enn kvinner. Erfaring viser at kvinner også har vanskeligere for å orientere seg i og benytte seg av det tradisjonelle rettshjelpsapparatet.

JURK blir drevet med dispensasjon fra advokatmonopolet. Dispensasjonen er gitt av Justisdepartementet.

Rådgivningen er gratis for alle som oppsøker oss. Med de stadig strammere rammene for fri rettshjelp er dette særlig viktig. Rettshjelpen gis utelukkende til kvinner, og det stilles ingen øvrige vilkår. Dette medfører at JURK blir oppsøkt av kvinner fra alle sosiale lag, men felles for de fleste er at de har lite egne midler. De rådsøkende gir selv uttrykk for at de foretrekker kvinnelige saksbehandlere. Mange føler at de oppnår bedre forståelse for sin situasjon hos kvinnelige rettshjelpere enn hos mannlige. Likestillingsloven gir oss hjemmel til slik drift, jfr lovens § 3, 3. ledd om likestillingsfremmende tiltak. En fersk avhandling skrevet av to tidligere jurkere, Hildur Nilsen og Tone Christin Galaasen, viser at bare 10% av landets praktiserende advokater er kvinner selv om det hvert år blir uteksaminert like mange kvinnelige som mannlige jurister. Ønsker man en kvinnelig rettshjelper, er tilbudet med andre ord ganske lite.

JURK finansieres hovedsaklig gjennom bevilgninger fra staten ved Justisdepartementet. I 1995 fikk vi dessuten kr 380 000,- fra Oslo Kommune.

(Se nærmere om dette under finansiering, punkt 3.1.)

1.1 Formål

JURKs hovedformål er å bekjempe kvinneundertrykking og å bedre kvinners rettstilling.

Som jusstudenter ønsker vi å bidra til dette ved å benytte våre kunnskaper om lovverket til å gi råd og veiledning til kvinner.

Gjennom den konkrete rettshjelpen blir kvinnens spesielle rettshjelpsbehov avdekt. Dette rettshjelpsbehovet skyldes i utgangspunktet den generelle kvinneundertrykkingen og kan også ha sitt grunnlag i kvinners biologi. Det har vist seg at det tradisjonelle rettshjelpsapparatet har liten forståelse for kvinners særskilte rettshjelpsbehov. JURK har her en viktig funksjon.

1.2 JURKs virksomhet er tredelt:

1.2.1 Gratis rettshjelpstilbud til kvinner

Vi yter rettshjelp til kvinner i rettslige konfliktsituasjoner. Det vil si at vi prøver å ivareta den rådsøkendes interesser ut fra gjeldende rett.

1.2.2 Rettspolitisk arbeid i et kvinneperspektiv

Det prinsipielle arbeidet blir drevet ut i fra de erfaringer vi får gjennom den konkrete rettshjelpen. Det kvinnepolitiske perspektivet står i sentrum. Dette vil si at vi vurderer kvinners rettsstilling etter gjeldende rett og kommer med forslag til forbedringer der vi mener det er nødvendig for å oppnå reell likestilling. På enkelte rettsområder kan det også være ønskelig med regler som ivaretar og respekterer kvinners spesielle behov. Det rettspolitiske arbeidet ivaretas blant annet ved å utarbeide høringsuttalelser til nye lovforslag, påvirkning av offentlige instanser, deltakelse i samfunnsdebatten ved avisinnlegg og radioprogram m.m. JURK er fast høringsinstans for Justisdepartementet.

1.2.3 Forebyggende arbeid

En viktig del av JURKs arbeid er forebyggende rettshjelp og rettsinformasjon. Vi arbeider under målsettingen "hjelp til selvhjelp". Vi legger i stor grad vekt på kunnskapsformidling konkret og generelt for å gjøre kvinnene i stand til selv å løse sine juridiske problemer.

Det forebyggende arbeidet er en svært viktig del av JURKs arbeid for å demme opp for kvinneundertrykkningen som skjer i det norske samfunnet, det være seg bevisst eller ubevisst.

Det forebyggende arbeidet gjøres i hovedsak ved:

1.2.3.1 Konkret rettshjelp

En del av JURKs målsetting i saksbehandlingen er å informere kvinner om deres juridiske rettigheter før problemene faktisk oppstår. Vi gir derfor alltid skriftlige svar med en orientering om kvinnens juridiske rettigheter i forhold til hennes problem. Skriftlighetsprinsippet begrunner vi med at det derved blir lettere for kvinnen å forstå og huske svaret hun får. I tillegg mener vi at dette har en bedre forebyggende effekt.

1.2.3.2 Foredragsvirksomhet

JURK holder foredrag om aktuelle juridiske emner for ulike foreninger, organisasjoner og andre instanser.

1.2.3.3 Skriftlig materiale

JURK har publisert boka "Kjenn din rett", utarbeidet brosjyrer og stensiler om ulike temaer, skrevet høringsuttalelser, leserinnlegg m.v.

Heftene/stensilene er:

- "Innsattes rettigheter"
- "I konflikt med politiet"
- "Ugift samliv"
- "Mishandlede kvinners rettsstilling"
- "Separasjon og skilsmisse"
- "Seksuelt misbrukte barns rettsstilling"
- "Innvandrerkvinnens rettsstilling"
- "Enslige forsørgeres rettsstilling"
- "Miljøet på arbeidsplassen"
- "Arbeidsavtalen"
- "Krav på lønn og feriepenger"
- "Den kvinnelige arbeidstakeren"
- "Oppsigelse og avskjed"

1.3 JURK er en etablert del av kvinnebevegelsen

JURKs formål og organisasjonens utspring fra Kvinnesaksgruppa gjør oss til en etablert del av kvinnebevegelsen i Norge. JURK har i 1995 hatt et nært og utviklende samarbeid med mange andre organisasjoner utenfor kvinnebevegelsen og er blant annet representert i styret i Rettspolitisk forening og i arbeidsutvalget i Fellesaksjonen mot pornografi og prostitusjon.

1.4 Organisasjonen

1.4.1 Fellesmøtet

JURK arbeider som de fleste andre organisasjoner innenfor kvinnebevegelsen etter prinsippet om flat struktur. Det vil kort sagt si at alle medarbeiderne har de samme rettigheter og plikter, og full medbestemmelsesrett.

JURKs høyeste organ er fellesmøtet. Dette blir avholdt hver fjortende dag, og alle saker av viktighet for organisasjonen tas opp her. Alle medarbeiderne plikter å møte.

1.4.2 Forberedende fellesmøte

For mindre viktige saker som oppstår mellom hvert fellesmøte, saker som trenger rask avgjørelse, og saker som må forberedes før fellesmøtet, har et forberedende møte i de ukene det ikke er fellesmøte.

Daglig leder møter på fast basis, og i tillegg er det en saksbehandler fra hver av saksbehandlingsgruppene. Saksbehandlerne i gruppene møter hver gang.

1.4.3 Saksbehandlingsgruppene

Saksbehandlingen skjer i grupper som består av seks til syv personer. I 1995 hadde vi tre grupper. Her blir sakene som kommer inn diskutert. Juridiske råd til kvinnene og eventuell annen

assistanse må godkjennes. Gruppen blir dermed kollektivt ansvarlig for den enkelte sak, men det er alltid én saksbehandler som er hovedansvarlig overfor den rådsøkende. Vi benytter oss dessuten av faglig ekspertise på Universitetet, i departementene og på andre offentlige kontorer.

Den kollektive arbeidsformen er valgt både ut fra et rettssikkerhetssynspunkt, og et ønske om å arbeide slik. Vi innser de faglige begrensninger som kan ligge i at alle medarbeiderne er studenter, men mener dette blir kompensert gjennom en slik arbeidsform.

1.4.4 Tverrgruppene

I tillegg til saksbehandlingsgrupper har vi "tverrgrupper". Navnet kommer av at de personmessig er satt sammen på tvers av saksbehandlingsgruppene. Disse gruppene står også for det prinsipielle arbeidet innen sitt "fagområde".

1.4.5 Daglig ledere

Hvert semester velger fellesmøtet en daglig leder som blir ansatt for ett år om gangen. Dermed er det hele tiden to daglig ledere som jobber sammen. Disse tar seg av den daglige driften av JURK.

1.5 Tilholdssted og telefonvakt.

JURK har arbeidskontorer i Universitetets lokaler i Tullingsgt. 4 C. I hele 1995 hadde JURK telefonvakt mandag, onsdag og fredag fra 9-15, samt torsdag 17-20 på telefonnummer 22 85 19 00.

1.6 Mottak av rådsøkende.

JURK har kontortid for personlig frammøte to dager i uken. Tirsdag 12-14 og torsdag 16-20.

2 Oversikt over medarbeidere i perioden:

- Beck, Marianne	Vår 1995
Berg, Anne Marit	Vår og høst 1995
- Eggen, Vibeke	Høst 1995
- Elvevold, Beate	Vår 1995
- Erichsen, Christina	Vår og høst 1995
Eriksen, Kristin Krog	Vår
- Flugstad, Berit	Vår 1995
- Fossum, Anett	Høst 1995
Fryjordet, Eli	Vår og høst 1995
Grindem, Heidi Amlie	Vår og høst 1995
Gulbrandsen, Merethe Meling	Vår og høst 1995
- Gusdal, Wenche	Høst 1995
- Hagen, Marianne	Høst 1995
- Haugseter, Helle	Høst 1995
- Havstein, Eli Nelson	Vår 1995
Homlong, Margrete	Høst 1995
- Hope, Susanne Devik	Vår og høst 1995
Kleppe, Guro Glærum	Vår og høst 1995
2. - Meli, Iren	Vår 1995
- Minker, Pia Michelle	Vår og høst 1995
- Narum, Sissel	Vår og høst 1995
Olafsen, Birgitte	Vår 1995
- Pedersen, Christiin Ruud	Høst 1995
- Pettersen, Liv Solveig	Vår 1995
- Rødstøl, Torild Østvær	Vår 1995
- Singsaas, Gry Margrethe	Høst 1995
- Skei, Hilde Jorunn	Høst 1995
Skår, Gry	Vår og høst 1995
- Sæther, Hilde	Høst 1995
- Østerberg, Lene	Vår 1995
Ulven, Bente	Vår og høst 1995

3 Økonomi og drift

3.1 Finansiering

3.1.1 Justisdepartementet

Justisdepartementet bevilget i ordinære bevilgninger for 1995 kr 921 300,-. Disse midlene er øremerket til saksbehandling og skal i hovedsak brukes til konkret juridisk rådgivning.

3.1.2 Oslo kommune

I 1995 fikk vi kr 380 000,- i støtte fra Oslo Kommune. Dette er en økning på kr 20 000,- fra 1994.

3.1.3 Akershus fylkeskommune

Fra Akershus fylkeskommune fikk vi i 1995 bevilget kr 70 000,-. (I 1993 kr 100 000,-, og i 1994 kr 50 000,-). Ca hver femte klient kommer fra Akershus.

3.1.4 Andre fylker og kommuner

Vi søker alle landets fylkeskommuner og kommuner om støtte til å dekke våre utgifter i forbindelse med henvendelser fra kvinner i deres kommuner.

I 1995 utgjorde disse bevilgningene totalt kr 63 500,-.

3.1.5 Annen økonomisk støtte

Studentsamskipnaden i Oslo

SiO bevilget i 1995 kr 55 000,-. En stor del av våre rettsråd går til studenter.

Bidragstere til diverse prosjekter o.l.

Midlene våre er i hovedsak øremerket saksbehandling. Derfor søker vi i stor grad ekstern støtte til prosjekter, deltakelse på seminar og annet. Det kan leses mer om hvilke slike aktiviteter som har foregått i 1995 under punktet "Prinsipielt og forebyggende arbeid".

Bidragstyttere har vært Barne- og familiedepartementet, Justisdepartementet, Lovsamlingsfondet, Stiftelsen Kvinner og Utvikling, Advokatfirmaene Storeng, Beck & Due Lund, Hjort DA og BÅHR, Institutt for offentlig rett og Norges Juristforbund.

Universitetet i Oslo

Universitetet i Oslo stiller gratis lokaler, telefon og B-post til vår disposisjon i Tullingsgt. 4 C. Dette er av avgjørende betydning for vår eksistens.

3.1.6 Problemer med finansieringen

JURK har helt fra starten i 1974 hatt problemer med finansieringen av driften. Vi bruker unødige mye tid og midler på å skaffe bevilgninger. Usikkerheten ved at vi hvert år ikke vet om eller hvor mye vi får i bevilgninger hindrer mulighetene for langtidsplanlegging.

3.2 Årets drift

Til tross for usikker økonomi har vi i 1995 hatt full drift hele året, fra uke 1 til og med uke 50 (inkludert påsken).

Saksbehandlingen har lidd minst under den dårlige økonomien, noe også øket saksmengde antyder.

Usikker økonomi resulterer i at vi får gjort mindre enn vi ønsker. Vi kan tenke oss å forbedre vårt tilbud ved å ansette flere saksbehandlere, utvide åpningstidene og særlig å drive mer oppsøkende virksomhet for å nå de med minst ressurser. Vi ønsker også i større grad å ivareta vårt prinsipielle arbeid i den utstrekning vi anser som nødvendig.

Også i år har medarbeiderne kun fått betalt for 15 timers uke, mens det faktiske antall arbeidstimer er betydelig høyere. De fleste av medarbeiderne må ta opp studielån ved siden av arbeidet i JURK, og studiene blir ofte forsinket med minst ett semester. JURK blir dermed i realiteten delvis finansiert ved medarbeidernes studielån.

3.3 Årsregnskap for 1995.

3.3.1 Inntekter:

Bevilgninger:	
Justisdepartementet	921 300,-
Oslo Kommune	380 000,-
Akershus fylkeskommune	70 000,-
Studentsamskipnaden i Oslo (SiO)	55 000,-
Oppland fylkeskommune	7 000,-
Alvdal kommune	5 000,-
Bergen kommune	5 000,-
Drammen kommune	5 000,-
Kristiansand kommune	5 000,-
Larvik kommune	5 000,-
Ringsaker kommune	5 000,-
Røyken kommune	5 000,-
Skedsmo kommune	5 000,-
Tromsø kommune	5 000,-
Aure kommune	2 000,-
Lørenskog kommune	2 000,-
Vaksdal kommune	1 500,-
Luster kommune	500,-
Utsira kommune	500,-
Kristiansand kommune	5 000,-
Bevilgninger totalt:	1 489 800,-
Andre inntekter:	
Diverse inntekter (Brosjyresalg, støtte til ulike brosjyreprosjekter o.l.):	103 885,-
Overført fra 1994:	32 573,-
Andre inntekter totalt:	136 458,-
Totale inntekter 1995:	1 626 258,-

3.3.2 Utgifter:

Lønn og feriepenger	1 196 250,-
Arbeidsgiveravgift	168 398,-
Driftsutgifter	142 080,-
Diverse utgifter	34 994,-
Totale utgifter 1995:	1 541 722,-
Overføres til 1996:	
Kr 84 536,- hvorav ca kr 50 000,- skal gå til dekning av 6. termin arbeidsgiveravgift (forfaller til betaling i januar 1996).	
Overskuddet i 1995 skyldes at vi mottok flere store bevilgninger til ulike brosiyre- prosjekter. Disse pengene kom inn på vår konto i desember og vi stengte årets drift den 15. samme måned.	

4 Saksmateriale og metode

Det saksmateriale som ligger til grunn for denne rapporten er personlige henvendelser per telefon, klientmottak i Oslo og brev fra kvinner bosatt over hele landet. I statistikken inngår ikke henvendelser fra f.eks skoler, kvinnegrupper og andre organisasjoner som ønsker generelle opplysninger om kvinners rettslige stilling.

Når kvinnen henvender seg til JURK første gang er hun behjelpelig med å svare på standardspørsmål som noteres på et såkalt mønsterark. Disse svarene gir opplysninger både om den rådsøkende og hennes juridiske problemer. Det er disse opplysningene som ligger til grunn for vår statistikk.

I vår statistikk er det en del "ikke oppgitt", fordi noen kvinner ikke ønsker - eller ikke føler at de kan - svare på spørsmålene.

I en del tilfeller viser det seg at kvinnen har flere rettsspørsmål enn det som kommer fram av mønsterark og sakspapirer. Grunnen til dette er at det som oftest bare noteres ett eller to hovedproblemer når saken mottas.

5 Antall klienter i 1995

	Antall	Prosent
Tlf/brev henvendelser	2743	87,1%
Personlig frammøte	407	12,9%
Totalt	3150	100,0%

I 1995 har vi tatt imot henvendelser fra 3 150 kvinner. Dette er en økning i forhold til 1994 på ca 11%. Det totale antallet i den følgende statistikken er 3042 saker. Dette tallet er lavere fordi noen saker ikke blir arbeidet ferdig i løpet av året og går videre til neste år. Sakene blir ikke lagt til registrering i databasen før de er ferdigarbeidet.

Vi registrerer antall kvinner uavhengig av om klienten har en eller flere saker/juridiske problemer til utredning hos oss. Vi har registrert vel 20 problemområder. Tilsammen har vi registrert 5351 problemstillinger. Det vil si i gjennomsnitt 1,8 problemområder per sak. Dette er en økning i forhold til 1994, og viser at hver henvendelse har blitt mer omfattende.

Kvinnen har ofte flere rettsspørsmål under hvert problemområde. Dette kommer fram i statistikken over de enkelte rettsområder som behandles særskilt nedenfor.

JURK har også mottatt over hundre henvendelser i 1995 fra ulike instanser, organisasjoner, krisesentre m.v., der de ber om å få tilsendt informasjon utarbeidet av JURK. Dette informasjonsmaterialet som i 1995 utgjorde nærmere 2000 brosjyrer, blir distribuert videre til kvinner. Dette er en viktig del av JURKs rettsopplysende arbeid.

6 Opplysninger om de rådsøkende

6.1 Bostedsfylke

Det framgår av tabellen at JURK behandler saker for kvinner som er bosatt over hele landet. De fleste av klientene kommer imidlertid fra Oslo og Akershus.

	Antall	Prosent
Oslo	1194	39,3%
Akershus	589	19,4%
Aust-Agder	30	1,0%
Buskerud	135	4,4%
Finnmark	50	1,6%
Hedmark	91	3,0%
Hordaland	69	2,3%
Møre- og Romsdal	44	1,4%
Nord-Trøndelag	25	0,8%
Nordland	70	2,3%
Oppland	55	1,8%
Rogaland	81	2,7%
Sogn og Fjordane	17	0,6%
Sør-Trøndelag	69	2,3%
Telemark	62	2,0%
Troms	48	1,6%
Vest-Agder	40	1,3%
Vestfold	79	2,6%
Østfold	88	2,9%
Norden forøvrig	4	0,1%
Europa forøvrig	7	0,2%
Afrika	4	0,1%
Asia	1	0,03%
Nord-Amerika	5	0,2%
Latin-Amerika	1	0,03%
Ikke oppgitt	184	6,0%
Totalt	3042	100,0%

Over halvparten av våre klienter er bosatt i Oslo og Akershus. Dette er naturlig JURKs lokaler er i Oslo.

JURK får henvendelser fra kvinner bosatt i alle fylkene i Norge og også noen henvendelser fra kvinner bosatt i utlandet. Ca hver tredje klient kommer fra utenfor Oslo og Akershus. Dette er positivt, da et av våre mål er å være et landsdekkende rettshjelpstilbud. Også i 1995 arbeidet vi aktivt med å informere vårt tilbud til kvinner fra områder utenfor Oslo og Akershus ved å drive PR-virksomhet - f eks ved å gå ut i lokalaviser, sende informasjonsmateriell til biblioteker, helsestasjoner, offentlige kontorer og andre.

6.2 Hvordan kvinnen fikk kjennskap til JURK

	Antall	Prosent
Via en bekjent	921	30,2%
Via massemedia	422	13,9%
På et offentlig kontor	598	19,7%
Løpeseddel/ plakater	169	5,5%
Advokat/ rettshjelper	54	1,8%
Via krisesenter	44	1,4%
Via kvinnebevegelsen	16	0,5%
Andre	401	13,2%
Ikke oppgitt	417	13,8%
Totalt	3042	100,0%

Hver tredje kvinne oppgir at hun har fått anbefalt JURK gjennom en bekjent. Dette er en klar indikasjon på at våre tidligere klienter er meget fornøyd med den hjelpen de har fått hos JURK.

En rekke av de rådsøkende oppgir at de har fått kunnskap om JURK på et offentlig kontor. Erfaringsmessig er dette familierådgivnings- og familievernkontorer, trygde- og sosialkontorer, samt fylkesmenn i de ulike fylkene.

Statistikken viser også at mange av våre klienter har fått vite om oss via massemedia. JURK søker aktivt å markere seg i mediabildet, og har i 1995 blant annet deltatt i radioprogrammer både i lokal- og nærradioer og i NRK-sendinger. Vi har også vært i landsdekkende og lokale aviser angående aktuelle saker eller med informasjon om JURK.

6.3 Statsborgerskap

6.3.1 Kvinnens statsborgerskap

Oversikt:

	Antall	Prosent
Norge	2738	90,0%
Norden forøvrig	50	1,6%
Europa forøvrig	70	2,3%
Afrika	18	0,6%
Asia	35	1,2%
Nord-Amerika	18	0,6%
Sør-Amerika	15	0,5%
Australia	1	0,03%
Ikke oppgitt	97	3,2%
Totalt	3042	100,0%

Nesten alle klientene våre er norske statsborgere. JURK søker å hjelpe innvandrerkvinner med deres juridiske problemer, men de er i en del tilfeller avhengige av tolk. Selv om vi har mulighet for tolketjeneste gjennom Oslo kommune begrenser dette likevel vår mulighet til å nå fram og hjelpe disse kvinnene. Mer om dette under kapittel 9.

6.3.2 Mannens statsborgerskap

	Antall	Prosent
Norge	720	82,2%
Norden	14	1,6%
Europa	44	5,0%
Afrika	25	2,9%
Asia	16	1,8%
Nord-Amerika	9	1,0%
Sør-Amerika	5	0,6%
Australia	42	4,8%
Ikke oppgitt	1	0,1%
Totalt	876	100,0%

Antall menn er lavere enn registrerte saker. Dette skyldes enten at kvinnen er enslig at mannen ikke er part i saken eller at kvinnen ikke ønsker å gi disse opplysningene.

6.3.3 Barnas statsborgerskap

	Antall	Prosent
Norge	170	85,0%
Norden	6	3,0%
Europa	8	4,0%
Afrika	3	1,5%
Asia	4	2,0%
Nord-Amerika	3	1,5%
Sør-Amerika	1	0,5%
New Zealand	1	0,5%
Ikke oppgitt	4	2,0%
Totalt	200	100,0%

Flere av barna har dobbelt statsborgerskap. Det totale antall barn registrert i skjemaene er 188.

6.4 Hvor mange av kvinnene som har barn

	Antall	Prosent
Ingen barn	613	20,2%
1 barn	768	25,2%
2 barn	912	30,0%
3 barn	370	12,2%
4 barn	83	2,7%
Mer enn 5 barn	46	1,5%
Ikke oppgitt	250	8,2%
Totalt	3042	100,0%

6.5 Kvinnens sivilstand

	Antall	Prosent
Enke	80	2,6%
Gift	734	24,1%
Samboende	455	15,0%
Separert	541	17,8%
Skilt	344	11,3%
Ugift	701	23,1%
Ikke oppgitt	187	6,1%
Totalt	3042	100,0%

Mange kvinner tar kontakt med JURK for å få opplysninger om sine juridiske rettigheter vedrørende separasjon og skilsmisse. En av årsakene til at ca hver fjerde klient er registrert som gift, er at de ikke endrer sivilstand før separasjonssøknaden er behandlet. Dette sammenholdt med at i underkant av hver femte kvinne som henvender seg til JURK er separert, sier noe om vår organisasjons rettsopplysende betydning ved samlivsbrudd.

6.6 Klientenes alder

	Antall	Prosent
0 - 20	53	1,8%
21 - 30	856	28,1%
31 - 40	949	31,2%
41 - 50	552	18,1%
51 -	353	11,6%
Ikke oppgitt	279	9,2%
Totalt	3042	100,0%

6.7 Yrke og forsørgelseskilde

6.7.1 Yrke

	Antall	Prosent
Arbeidsledig *	96	3,2%
Butikk	5	0,2%
Helse- og omsorgsarbeid	325	10,7%
Hjemmearbeidende	230	7,6%
Industriarbeider	35	1,1%
Kontor	523	17,1%
Selvstendig næringsdr.	58	1,9%
Servicenæring	311	10,2%
Student	258	8,5%
Trygdet	312	10,3%
Undervisning	208	6,8%
Annet	235	7,7%
Ikke oppgitt	446	14,7%
Totalt	3042	100,0%

De aller fleste arbeider innenfor kvinnesektorer i yrkeslivet. Som eksempel kan nevnes arbeid i helsevesenet, kontorarbeid, arbeid i servicenæring og arbeid i undervisningssektoren.

*De kvinnene som har oppgitt at de er arbeidsledige har ikke blitt registrert som trygdede selv om de mottar arbeidsledighetstrygd.

6.7.2 Hel- eller deltidsarbeid

	Antall	Prosent
Heltid	1861	61,2%
Deltid	412	13,5%
Ikke oppgitt	769	25,3%
Totalt	3042	100,0%

Inn under tallene for heltid er også heltidshjemmearbeidende, studenter og trygdede med.

6.7.3

Forsørgersystem

	Antall	Prosent
Egen inntekt	1828	60,1%
Offentlige støtteordninger	715	23,5%
Mannens inntekt	117	3,8%
Studielån	70	2,3%
Annet	25	0,8%
Ikke oppgitt	287	9,5%
Totalt	3042	100,0%

6.8 Hvorfor kvinnen oppsøker JURK framfor andre rettshjelpere

	Antall	Prosent
Gratis	704	
Anbefalt av andre	1014	
Enkelt/uforpliktende	210	
Kvinnelig saksbehandler	249	
JURKs rykte	117	
Misfornøvd med advokat	31	
Andre	298	
Vet ikke	28	
Ikke oppgitt	394	
Totalt	3045	

Hver tredje kvinne oppgir at hun har blitt anbefalt å ta kontakt med JURK. Dette ser vi som en indikasjon på at tidligere klienter er fornøyde med den hjelpen de har fått. Dette og at en del oppgir som grunn at JURK har et godt renommé tilsier at vi er et etablert rettshjelpstilbud i folks bevissthet.

For mange av kvinnene er det utslagsgivende at hun møter en kvinnelig saksbehandler når hun kontakter en rettshjelper. Her er JURK et unikt tilbud.

6.9 Hvorvidt kvinnen har vært i kontakt med andre rettshjelpere angående dette juridiske problemet

	Antall	Prosent
Har ikke hatt kontakt med rettshjelpere tidligere	2157	70,9%
Har hatt kontakt med rettshjelpere tidligere	620	20,4%
Ikke oppgitt	265	8,7%
Totalt	3042	100,0%

6.9.1 Hvilken type rettshjelp kvinnen har benyttet tidligere

	Antall	Prosent
Privat advokat	400	64,5%
Ktr. for fri rettshjelp	66	10,6%
IUSS BUSS	50	8,1%
Andre rettshjelpere	104	16,8%
Totalt	620	100,0%

JURK engasjerer seg i utgangspunktet ikke i saker der andre rettshjelpere er inne i bildet fra før. Vi ønsker å unngå dobbeltbehandling.

I de tilfellene hvor kvinnen henvender seg til oss fordi hun ønsker en nærmere forklaring på hva advokaten har sagt eller gjort, gir vi så langt vi kan slik forklaring. Når det gjelder privatpraktiserende advokater, er vårt generelle inntrykk at kommunikasjonen mellom han/henne og den rådsøkende ofte fungerer dårlig. Disse kvinnene gir jevnlig uttrykk for at advokaten snakker "over hodet" på dem, det vil si med et språk de ikke forstår. I en del tilfeller har ikke den rådsøkende økonomi til å la advokaten arbeide videre med saken.

7 Problemområdene

7.1 Oversikt over rettsområdene

Problemområder	Antall	Prosent
Arbeidsrett	170	3,2%
Arverett	452	8,4%
Avtalerett	149	2,8%
Barn og foreldre	1024	19,1%
Boligrett	192	3,6%
Ekteskap	1646	30,8%
Erstatning/ forsikring	83	1,6%
Fengselsrett	22	0,4%
Forvaltningsrett	61	1,1%
Folketrygdens ytelser	174	3,3%
Gjeld	178	3,3%
Homofiles rettsstilling	5	0,1%
Fremmedrett/ intern. privatrett	128	2,4%
Mishandling av kvinner og barn	85	1,6%
Personrett	8	0,1%
Retts hjelp	82	1,5%
Sivile saker	43	0,8%
Skatterett	36	0,7%
Sosialrett/ helse rett	80	1,5%
Strafferett	51	0,9%
Tingsrett	63	1,2%
Ugift samliv	619	11,6%
Totalt	5351	100,0%

Annenhver kvinne hadde spørsmål innen flere rettsområder.

Tabellen viser tydelig at kvinner har flest rettslige problemer ved samlivsbrudd, enten det er etter ekteskap eller ugift samliv.

I forlengelsen av dette er det naturlig at JURK får mange henvendelser om barnerett.

I det følgende har vi valgt å konsentrere oss om disse problemområdene: ekteskap, barnerett, ugift samliv, trygderett, sosialrett, forvaltningsrett, arverett, boligrett, gjeld, arbeidsrett, retts hjelpsrett, fremmedrett og fengselsrett. Disse har vi valgt ut delvis på grunn av problemområdetets størrelse i vårt materiale, og på bakgrunn av at vi finner enkelte områder spesielt interessante ut fra et kvinneverettslig og kvinneverpolitisk synspunkt.

7.2 Ekteskap

	Antall	Prosent
Formuesforholdet (felleseie/særeie)	228	13,8%
Ektepakt	51	3,1%
Underholdsplikt	21	1,3%
Framgangsmåte ved sep./skilsmisse	332	20,1%
Særlig om oppgjør av felles bolig	180	11,0%
Praktisk gj.føring av skiftet forøvrig	187	11,4%
Bruksrett til felles bolig	25	1,5%
Skjevdeling	131	7,9%
Oppgjør med særeiemidler	15	0,9%
Vederlagskrav	15	0,9%
Ektefellebidrag	52	3,2%
Brosjyre	299	18,2%
Annet	110	6,7%
Totalt	1646	100,0%

Separasjon/skilsmisse

Svært mange av klientene ønsker generell informasjon om separasjon og skilsmisse. På bakgrunn av dette har JURK utarbeidet brosjyren "Separasjon og skilsmisse". Denne brosjyren sendes ofte ut til den rådsøkende før saken blir nærmere behandlet, slik at kvinnen i fred og ro kan sette seg ned og få kort informasjon om gangen i en vanlig separasjons- og skilsmissesak. I noen tilfeller er denne informasjonen nok til å gjøre kvinnen selvhjulpen.

JURK har erfart at mange har den oppfatningen at de ikke kan få separasjon dersom den annen part ikke samtykker. Her er det et klart behov for ytterligere rettsopplysning. Videre ønsker mange rådsøkende opplysninger om separasjonens rettsvirkninger, f.eks med henblikk på skifte og barnefordeling.

Enkelte kvinner frykter meklingen og trenger nøktern informasjon om hva dette går ut på.

En del av sakene dreier seg om skilsmisse på grunnlag av faktisk separasjon. Noen saker gjelder skilsmisse ved dom uten forutgående separasjon, som regel på grunn av mishandling.

Formuesforhold

Kvinnene ønsker informasjon om begrepene sameie, særreie og felleseie. JURK ser stadig at det hersker stor forvirring og mange misforståelser om begrepenes innhold og praktiske betydning. Spørsmålene dreier seg både om formuesforholdene ved inngåelse, under ekteskapet (f eks ektefellenes råderett over eiendelene) og ved oppløsning av ekteskapet. Mange har også spørsmål om skjevdeling. Denne utvidede retten til å ta ut verdien av ting man hadde med seg inn i ekteskapet eller har ervervet ved arv eller gave under ekteskapet, kom med ekteskapsloven av 1991. Regelen gjør blant annet behovet for særreieavtaler mindre. Siden regelen fortsatt er ganske ny er behovet for kunnskap stort på dette området.

Boligen

Boligen er for de fleste det mest verdifulle og viktigste aktivum en har. Ved nesten alle samlivsbrudd er det viktig for partene å få avklart så raskt som mulig hvem som skal/kan sitte med boligen - særlig hvor det er barn inne i bildet. Kvinnene søker ofte hjelp til å avklare om de er sameiere i boligen, om de har rett og ikke minst økonomisk mulighet til å overta boligen. Dersom disse mulighetene ikke foreligger, blir det av og til et spørsmål om bruksrett til boligen, f eks så lenge barna går på skolen.

Praktisk gjennomføring av skiftet

Mange av kvinnene ønsker veiledning i hvordan skiftet med ektefellen skal gjennomføres. Ofte er det nok med heftet "Separasjon og skilsmisse" slik at kvinnen med kunnskap om gjeldende rett på egen hånd kan ordne opp med sin ektefelle. Andre ganger ber kvinnene om hjelp til å sette opp et forslag til en skifteavtale, og i en del tilfeller føler kvinnen behov for at JURK representerer henne i forhandlinger med ektefellen. Disse sakene er ofte preget av et skjevt styrkeforhold mellom partene.

Ektepakt

I de fleste av disse sakene henvender kvinnen seg til JURK før hun undertegner en ektepakt som mannen ønsker å opprette. Dessverre får vi en del henvendelser der kvinnen allerede har undertegnet en ektepakt som hun først senere ser er urimelig (f eks i forbindelse med et samlivsbrudd).

Mange kvinner vil også vite hvilke formkrav som stilles til en ektepakt.

Underholdsplikt

Noen kvinner ønsker å få konkretisert innholdet i underholdsplikten. Det vil si retten til opplysninger om ektefellens økonomiske stilling, underholdspliktens omfang og hva hun kan foreta seg hvis mannen forsømmer sin del av den gjensidige underholdsplikten.

7.3 Barn og foreldre

	Antall	Prosent
Daglig omsorg	314	30,7%
Foreldreansvar	176	17,2%
Samværsrett/ avtaler	273	26,7%
Barnebidrag	94	9,2%
Barnevern	38	3,7%
Adopsjon	6	0,6%
Farsskap	34	3,3%
Vergemål	12	1,1%
Annet	77	7,5%
Totalt	1024	100,0%

I veldig mange av disse sakene dreier det seg om uenighet mellom foreldrene om hv som skal ha den daglige omsorgen for barna ved et samlivsbrudd, eller hvordan avtal om barna skal praktiseres. Mange kvinner uttrykker engstelse for at de skal miste den daglige omsorgen. Selv når kvinnen har hatt hovedansvaret for barna, noe som gjeld de fleste tilfellene, er hun redd for at mannen står sterkere enn henne. Han har ofte høyere inntekt, har normalt en bedre mulighet til å beholde felles bolig og kan genere tilby barna bedre økonomiske kår. Ofte gir de rådsøkende uttrykk for at de ikke tør bry ut av et dårlig ekteskap fordi mannen har overbevist dem om at de ikke vil få den daglige omsorgen for barna.

JURKs rolle blir også her ofte å rydde opp i begrepsforvirring og misforståelser om rettsstilstanden. Innholdet i foreldreansvaret, hva samværsretten innebærer og hvordan bidrag beregnes og utbetales er kjernesporsmål.

7.4 Ugift samliv

	Antall	Prosent
Samlivsavtale	124	20,0%
Eierrådighet og gjeldsforpliktelser	71	11,5%
Særlig om felles bolig	72	11,6%
Felles barn	11	1,8%
"Barnetestament"	15	2,4%
Gjensidig testament	15	2,4%
Brosjyren "Ugift samliv"	281	45,4%
Annet	30	4,9%
Totalt	619	100,0%

Problemet for samboere er at deres forhold ikke reguleres av en lov, slik det i stor grad er for ektefeller. På noen rettsområder er det opprettet egne bestemmelser for samboere, andre steder likestilles f eks samboere som har felles barn med ektefeller, og atter andre steder er samlivsformen ikke påregnet i det hele tatt. Det hersker mange misforståelser om samboeres rettsforhold. En utbredt misforståelse er at samboere etter 2 år faller inn under ekteskapsreglene. Behovet for rettskunnskap er stort. I mange tilfeller kan det gi meget negative utslag for samboere som ikke har tatt sine forholdsregler. Et godt eksempel på dette er samboeres manglende arverettigheter. Faller den ene bort, kan den andre risikere å stå på bar bakke, selv etter mange års samboerskap. Dette rammer i større grad kvinner enn menn.

Brosjyrer om ugift samliv

I 1994 utarbeidet JURK på oppdrag fra Barne- og familiedepartementet brosjyren "Ugift samliv" som inngår i kortstokkserien til Statens Informasjonstjeneste. Denne ble laget på bakgrunn av JURKs egen brosjyre med samme navn. Den eldste brosjyren inneholder eksempler på samboeravtale, viljeserklæring om barn samt gjensidig testament.

Brosjyrene sendes ut til kvinnen sammen med konkrete rettsråd i saken. I noen tilfeller gjør disse opplysningene kvinnen selvhjulpen, men ofte kontakter hun saksbehandleren igjen med flere spørsmål. Av og til setter paret selv opp en samboeravtale som kvinnen ber JURK kommentere.

Samboere som gjennom brosjyren får et forslag til samlivsavtale, har lettere for å sette seg ned og tilpasse denne til sin egen situasjon.

Kvinnene kontakter oss med spørsmål knyttet til eierforholdene eneie og sameie. Hvem som råder over hva under samlivet og hvordan gjeldsforpliktelser skal fordeles både under og etter samlivet er viktige temaer.

De har også spørsmål om hvilke beskatnings- og forsikringsregler som gjelder for samboere.

Samlivsavtale

JURK jobber etter prinsippet om hjelp til selvhjelp og oppfordrer kvinnen og hennes samboer til i så stor grad som mulig selv å utferdige samboeravtalen. I visse tilfeller lar saksbehandleren et utkast til avtale for samboerene som de må tilpasse sin situasjon og eventuelt få JURK til å se igjennom den til slutt.

JURKs erfaring er at få samboere oppretter kontrakt. Dette setter ofte kvinnen i en svak stilling. Vi ser at kvinnen i de fleste tilfeller benytter sin inntekt til forbruksvarer, mens mannen anskaffer kapitalgjenstandene. Kjønnssrollemønsteret i samboerforhold skiller seg med andre ord ikke vesentlig fra ekteskapets.

Felles barn og barnetestament.

Ved ugift samliv oppstår det spørsmål omkring farskap og foreldreansvar.

Mange av disse spørsmålene faller forøvrig inn under problemområdet barnerett, (se punkt 7.3). De rådsøkende ønsker ofte å vite hvordan de sikrer sine barn best. Det hendes at paret både har felles barn og barn fra tidligere forhold. Kvinnene vil gjerne vite hvem som får foreldreansvar/daglig omsorg/samværsrett hvis de selv går bort, hvordan arvereglene er for særkullsbarn m.m.

Felles bolig

For samboere reguleres boligforholdet gjennom tre lover; sameieloven, borettslagsloven og husstandsfellesskapsloven. Derfor er det mange kvinner som trenger veiledning om hvilken lov som kommer til anvendelse på deres tilfelle.

Arv/gjensidig testament

Samboere har ikke arverett etter hverandre med mindre de oppretter testament til fordel for hverandre. Mange rådsøkende trenger derfor veiledning i testamentsreglene og opplysninger om hvordan samboerne kan sikre seg på andre måter.

Annet

Dette dreier seg blant annet om spørsmål angående arveavgift, samboeres manglende adgang til adopsjon og retten til løsøregjenstandene.

7.5 Trygd, sosial og forvaltningsrett

Vi har valgt å plassere disse sakene under samme overskrift. Kvinner som trenger hjelp på et av disse områdene har ofte spørsmål på de to andre også. Det kan derfor være nyttig å se dem i sammenheng. Her, som på en rekke andre rettsområder, ser vi en utbredt mangel på kunnskap blant kvinner om deres rettigheter. Dette medfører at kvinner i en del tilfeller ikke oppnår de rettigheter de har krav på etter loven.

7.5.1 Ytelser etter folketrygdloven

	Antall	Prosent
Alderspensjon	1	0,6%
Attføring	25	14,4%
Barnetrygd	10	5,7%
Nedkomsstønad / fødsels- penger	13	7,4%
Stønad ved arbeidsløshet	5	2,9%
Stønad ved sykdom	17	9,8%
Uførepensjon	24	13,8%
Ytelser til enslig forsørger	49	28,2%
Ytelser til etterlatte	10	5,7%
Yrkesskadetrygd	4	2,3%
Andre ytelser (Ftrl.)	16	9,2%
Totalt	174	100,0%

Ytelser til enslige forsørgere

Mange av de kvinnene som oppsøker JURK med trygde- og sosialrettslige spørsmål, ønsker opplysninger om ytelser til enslige forsørgere. Endel av dem har aldri bodd sammen med barnets far. Mange av dem er i ferd med å bryte ut av et ekteskap eller samboerforhold der mannen er hovedforsørger. Felles for disse kvinnene er at de ikke ser seg i stand til å forsørge seg selv og barnet.

For å ha rett til overgangsstønad kreves det blant annet at man er formelt separert og har flyttet fra tidligere ektefelle. Dette skaper problemer fordi det kan være lang ventetid for å få separasjonsbevilling. Av økonomiske og/eller praktiske grunner - deler endel bolig, til tross for at de er formelt og reelt separert. I disse tilfellene har heller ikke kvinnen rett til overgangsstønad.

Stønader ved sykdom og fødsel

Folketrygdloven er vanskelig å orientere seg i, og det foretas relativt ofte endringer. De fleste rådsøkende ønsker en orientering om hvilke rettigheter de har i forbindelse med fødsel, egen eller barns sykdom.

Attføring og uførepensjon

Kvinnen ønsker ofte veiledning i hvilke vilkår som gjelder for de enkelte ytelser. I en tilfeller ønsker kvinnen hjelp til å forstå vedtak hun har fått fra trygdeetaten. Det hender også at vi hjelper den radsøkende med å søke om ytelser eller med å anke vedtak hun ikke er fornøyd med. (Se mer om det under forvaltningsrett).

Ytelser til etterlatte

Vi får henvendelser fra gjenlevende ektefelle og gjenlevende fraskilt/separert ektefell. I begge tilfeller er det vilkårene for stønad til etterlatte som står sentralt.

7.5.2 Sosialrett

	Antall	Prosent
Bostøtte (kommunal/statlig)	27	33,8%
Stønad til livsopphold	19	23,7%
Annet	34	42,5%
Totalt	80	100,0%

Også i 1995 gjaldt endel av sakene kvinner som falt utenfor folketrygdens ytelser, fordi ikke oppfylte ett eller flere av lovens vilkår, jfr ovenfor. De dreide seg også om kvinner som etter et langt ekteskap ikke har mulighet til å få jobb på dagens arbeidsmarked.

Et stadig stigende antall saker gjelder enslige forsørgere som har problemer med å få pengene til å strekke til. Selv om det har blitt mer og mer vanlig å få støtte fra sosialkontoret, opplever vi ennå at mange ser på dette som ydmykende, og kvier seg for å ta kontakt. Et annet problem er at kvinnen ofte har vanskeligheter med selv å kommunisere med sin saksbehandler på sosialkontoret.

7.5.3 Forvaltningsrett

	Antall	Prosent
Klage på trygdevedtak	10	16,4%
Klage på sosialvedtak	5	8,2%
Klage på andre forvaltningsvedtak	23	37,7%
Annet	23	37,7%
Totalt	61	100,0%

7.6 Arverett

	Antall	Prosent
Legalarv	220	48,7%
Testament	88	19,5%
Uskifte	29	6,4%
Dødsboskifte	30	6,6%
Odels- og åsetesrett	18	4,0%
Annet	67	14,8%
Totalt	452	100,0%

Legalarv

Spørsmålene knytter seg her både til ektefellens arverett, barns pliktdelsarv og legalarvingenes forhold til testament.

Testament

Vår erfaring viser at mange tror de må ha advokatbistand for å opprette et gyldig testament. Det er viktig for JURK å opplyse om reglene på dette området. Kvinnene blir dermed i bedre stand til å ivareta sine interesser.

Odels- og åsetesrett

JURK har hatt en økning i antall saker om odelsrett. Det dreier seg både om odelsjenter som ønsker informasjon om sine rettigheter eller som trenger hjelp til å hevde dem. Det er også endel spørsmål angående ektefeller og muligheten for sameie og eventuelt deling av et fellesbo der en odelsgård er et av formuesobjektene.

7.7 Boligrett

	Antall	Prosent
Den rådsøkende er leietaker	92	47,9%
Den rådsøkende er utleier	25	13,0%
Depositum	6	3,1%
Fast eiendom kjøp/salg	32	16,7%
Annet	37	19,3%
Totalt	192	100,0%

JURK ønsker fortrinnsvis å hjelpe leietakere, fordi det i hovedsak er disse som har svakest økonomi. De fleste sakene gjelder oppsigelse av leieforhold, depositum og dekning av utgifter til den utleide leiligheten.

7.8 Gjeld

	Antall	Prosent
Boliggjeld	27	15,2%
Inkasso	30	16,9%
Gjeldsordning	20	11,2%
Kausjonsansvar	25	14,0%
Regresskrav	10	5,6%
Annet	66	37,1%
Totalt	178	100,0%

Mange av våre klienter har spørsmål og problemer knyttet til gjeld. Ofte oppstår gjeldsproblemene i forbindelse med oppgjør etter et samlivsbrudd. Eksempler på dette er kvinner som overtar felles gjeld eller kausjonerer for partnerens gjeld.

7.9 Arbeidsrett

	Antall	Prosent
Ansettelse (bl a forbigåelse)	14	8,2%
Oppsigelse (ev endringsoppsigelse)	72	42,4%
Avskjedigelse	6	3,5%
Lønnsspørsmål	30	17,7%
Annet	48	28,2%
Totalt	170	100,0%

Under "annet" faller blant annet henvendelser vedrørende fødsels- og svangerskapspermisjon der kvinnen ikke får de rettighetene hun har krav på fra arbeidsgiveren.

Vi får også generelle spørsmål om rettigheter etter arbeidsmiljøloven, lovligheten av arbeidskontrakter med videre

7.10 Rettshjelpsrett

	Antall	Prosent
Info om fri rettshjelp	65	79,3%
Info om bistandsadvokatordning	3	3,7%
Henvist til kontoret for fri rettshjelp	7	8,5%
Annet	7	8,5%
Totalt	82	100,0%

dette Nesten 80% av sakene er spørsmål vedrørende lov om fri rettshjelp. JURK informerer om ordningen, og hjelper kvinnen med å finne ut om hun har rett på fri rettshjelp fra staten.

7.11 Fremmedrett/internasjonalt privatrett

	Antall	Prosent
Oppholdstillatelse	80	62,5%
Arbeidstillatelse	9	7,1%
Familiегjenforening	10	7,8%
Studentopphold	5	3,9%
Internasjonalt privatrett (lovvalg m.m.)	14	10,9%
Annet	10	7,8%
Totalt	128	100,0%

v Innvandrerkvinnegruppa har de siste årene drevet med utadrettet virksomhet ovenfor innvandremiljøene. Målet har vært å nå denne kvinnegruppa med de samme tilbud vi har til resten av landets kvinner: gratis juridisk rådgivning, forebyggende og rettsopplysende arbeid og rettspolitisk engasjement. Se mer om Innva-gruppas arbeid under kap. 9.

I årsrapporten for 1994 var det registrert 36 henvendelser under "innvandrerkvinnerett". Tallet har økt betraktelig i løpet av 1995, og vi håper det betyr at JURKs navn begynner å bli kjent også i disse miljøene. Vi håper å kunne nå fram til dem som virkelig trenger vårt tilbud.

Disse sakene gjelder i det vesentligste oppholdstillatelser, særlig i forbindelse med separasjon og skilsmisse. Mange kvinner får oppholdstillatelse i Norge gjennom familiegjenforeningsreglene, det vil si som "vedheng" til mannens oppholdstillatelse.

7.12 Fængselsrett

	Antall	Prosent
Forhold i fengselet	7	31,8%
Benådning	2	9,1%
Permisjon/ fremstilling	2	9,1%
Overføring	3	13,6%
Annet	8	36,4%
Totalt	22	100,0%

Bredtveitgruppa tok imot 42 nye henvendelser i løpet av 1995. Tallene viser at ca halvparten har spørsmål som relaterer seg til andre rettsområder, f eks familieret, erstatningsrett, gjeldssaker og annet. Mer om Bredtveitgruppas arbeid under kap.

8. Mishandling av kvinner og barn

8.1 Statistikk basert på utfylling av problemområdene i mønsterarket

	Antall	Prosent
Mishandlet av ektefelle/samboer	26	28,0%
Mishandlet av andre	12	12,9%
Mishandlet som barn	2	2,1%
Psykisk mishandling	8	8,6%
Voldtatt av ukjent	4	4,3%
Incest	10	10,8%
Seksuelle overgrep		
forøvrig	2	2,2%
Anmeldelse	1	1,1%
Voldsoffererstatning	11	11,8%
Statlig billighetserstatning	8	8,6%
Annet	9	9,6%
Totalt	93	100,0%

Dette viser saker hvor hovedproblemet har vært mishandlingen. Statistikken under punkt 8.2 bygger på mishandlingskjema som saksbehandler har fylt ut. Disse blir fylt ut også i saker hvor det er andre ting enn mishandlingen som er hovedproblemet.

8.2 Statistikk på grunnlag av mishandlingskjemaer

8.2.1 Generelt

Statistikken i det følgende bygger på registreringsskjemaer som saksbehandlerne fyller ut i de sakene der kvinnen opplyser at hun har blitt mishandlet.

Vi regner det som sikkert at det er store mørketall her, da mishandling erfaringsmessig er et emne det er vanskelig å snakke om.

Mange kvinner søker vår hjelp for å få vite hvordan de skal gå fram for å få separasjon/skilsmiss. Årsaken til at de ønsker å gå til et slikt skritt kommer som regel ikke frem. Det er derfor svært viktig at saksbehandlerne er oppmerksomme på signaler som tyder på at kvinner har blitt eller blir mishandlet. I slike saker vil kvinnen ofte ha behov for mer informasjon om anmeldelse, krisesentre, erstatning fra gjerningsmannen, statlig erstatning til voldsofre o.l.

I 1995 ble det fylt ut 119 slike mishandlingskjemaer.

8.2.2 Mishandlers forhold til kvinnen

	Antall	Prosent
Ektemann	54	40,6%
Samboer	14	10,5%
Eks-samboer eller eks-ektefelle	15	11,3%
Far	11	8,3%
Familiemedlem forøvrig	4	3,0%
Ukjent	8	6,0%
Andre	22	16,5%
Ikke oppgitt	5	3,8%
Totalt	133	100,0%

Grunnen til at antallet her er høyere enn utfylte skjemaer, er at flere av kvinnene i opplevd mishandling fra forskjellige menn. Mange av kvinnene som har opplevd mishandling fra far, kommer senere inn i forhold hvor de blir mishandlet av sin kjæreste/ ektefelle/ samboer.

8.2.3 Arten av mishandlingen

	Antall	Prosent
Fysisk	38	31,9%
Psykisk	22	18,5%
Begge deler	46	38,7%
Ikke oppgitt	13	10,9%
Totalt	119	100,0%

8.2.4 Varighet

	Antall	Prosent
Opptil 1 år regelmessig	16	13,4%
Over 1 år	51	42,9%
Engangstilfelle	20	16,8%
Ikke oppgitt	32	26,9%
Totalt	119	100,0%

8.25 Anmeldelse

	Antall	Prosent
Ikke anmeldt	66	55,5%
Anmeldt, domfellelse	12	10,1%
Anmeldelse, saken henlagt	8	6,7%
Ikke oppgitt	33	27,7%
Totalt	119	100,0%

Tallene viser at svært få anmelder forholdet. Dette kan ha sammenheng med at overgriperen i 73,7% av tilfellene er kvinnens ektemann/partner eller et annet nært familiemedlem (se pkt. 8.2.2).

8.2.6 Kontakt med andre instanser

	Antall	Prosent
Lege	23	14,4%
Politi	27	16,9%
Krisesenter	22	13,8%
Støttesenteret mot incest	4	2,5%
Psykolog	12	7,5%
Andre	29	18,1%
Ikke kontakt med noen	6	3,8%
Ikke oppgitt	37	23,0%
Totalt	160	100,0%

Kvinnene har gjerne vært i kontakt med flere instanser i hjelpeapparatet. Dette er grunnen til at sluttsommen i tabellen er høyere enn antall utfylte mishandlingskjemaer. Vi forsøker å gi kvinnene råd med hensyn til hvor de kan få hjelp og støtte ut over det rent juridiske. JURK har også vært behjelpelig med å følge noen av kvinnene til politiet fordi de var redde for å gå alene.

8.2.7 Åstedet

	Antall	Prosent
Hjemme	53	44,6%
Både i hjemmet og ute	16	13,4%
Annet sted	19	16,0%
Ikke oppgitt	31	26,0%
Totalt	119	100,0%

Det framgår av tabellen at det ikke er den blinde gatevolden som dominerer. De fleste kvinnene blir mishandlet i hjemmet. Med dette menes både eget hjem, par og foreldrenes hjem.

Det er den samme mishandleren som har forgrepet seg på kvinnen både i og uten hjemmet.

8.2.8 Kvinnens alder

	Antall	Prosent
Under 20 år	5	4,2%
21 - 30 år	32	26,9%
31 - 40 år	27	22,7%
41 - 50 år	28	23,5%
Over 50 år	12	10,1%
Ikke oppgitt	15	12,6%
Totalt	119	100,0%

8.2.9 Kvinnens yrke

	Antall	Prosent
Utearbeidende	48	40,3%
Trygdet	21	17,7%
Student/elev	10	8,4%
Hjemmearbeidende	15	12,6%
Arbeidsledig	3	2,5%
Ikke oppgitt	22	18,5%
Totalt	119	100,0%

: De alle
n, partet
3 utenfo

8.2.10 Kvinnens bosted

	Antall	Prosent
Oslo	44	37,0%
Akershus	29	24,3%
Østfold	4	3,5%
Vestfold	1	0,8%
Hedmark	2	1,7%
Oppland	1	0,8%
Buskerud	1	0,8%
Telemark	2	1,7%
Vest-Agder	2	1,7%
Rogaland	3	2,5%
Hordaland	1	0,8%
Sogn og Fjordane	2	1,7%
Møre og Romsdal	2	1,7%
Sør-Trøndelag	4	3,5%
Nord-Trøndelag	2	1,7%
Troms	3	2,5%
Finnmark	2	1,7%
Ikke oppgitt	14	11,6%
Totalt	119	100,0%

8.3 Mulige feilkilder

Mishandlingskjemaene er utfylt av saksbehandleren etter de opplysninger som kommer fram under samtalen med den rådsøkende. Saksbehandleren har ikke alltid stilt spørsmålene direkte til den rådsøkende. Som nevnt innledningsvis medfører dette at ikke alle spørsmålene på skjemaet blir like godt opplyst og at det for enkelte spørsmål er forholdsvis store mørketall.

8.4 Kommentarer til tabellene

Mishandlingen skjer stort sett i hjemmemiljøet, enten hos kvinnen eller hos gjerningsmannen. Dette underbygger tidligere sterke antakelser om at hjemmevolden er utbredt.

De fleste sakene JURK behandlet innenfor dette området i 1995 gjaldt mishandling innenfor etablerte forhold (ekteskap og samboerforhold). Gjerningsmannen var kjent av den mishandlede/voldtatte/incestutsatte fra før. Annen forskning på området bekrefter også dette.

Mishandlingen har i de fleste tilfeller foregått over lang tid (mer enn ett år). Antall saker der mishandlingen er et engangstilfelle utgjør bare 17%.

Kvinnene har ofte vært utsatt for vold av grov karakter. Mishandlingen har resultert i blodutredelser, sprekker i huden, svimmelhet, kvalme, utslåtte tenner, nedsatt hørsel og ribbeinsbrudd.

I tillegg til de rent fysiske skadene, opplever vi at mange kvinner har fått psykiske problemer av til dels alvorlig art. Fysisk mishandling skaper angst og er med på å bryte ned kvinnens selvfølelse og gjøre henne avhengig av mannen. Fysisk mishandling skjer ofte i sammenheng med psykisk mishandling i form av makt demonstrasjoner, nedsettende snakk og trusler om fysisk vold. Resultatet kan være at kvinnen skammer seg over det som har skjedd, føler seg medskyldig og er redd for å fortelle det til noen.

JURK har også fått henvendelser fra utenlandske kvinner med opphold i Norge på familie gjenforeningsgrunnlag. Mennene feilinformerer disse kvinnene om deres rettigheter i Norge, og om faren for å bli sendt ut av landet. Dette bruker mennene som et maktmiddel til å skape frykt og utrygghet hos kvinnen.

9 Prinsipielt og forebyggende arbeid

9.1 Generelt

Det prinsipielle og forebyggende arbeidet i JURK er like viktig som saksbehandlingen. Dette gir generell hjelp til kvinner, mens saksbehandlingen gir konkret hjelp til den enkelte kvinne. Mesteparten av våre bevilgninger er imidlertid øremerket saksbehandling. Det prinsipielle arbeidet vårt er derfor mindre omfattende enn vi ønsker.

Det prinsipielle arbeidet bygger til dels på de erfaringer vi gjør i saksbehandlingen. Hva slags prinsipielt arbeid vi til enhver tid driver avhenger dessuten av de henvendelser vi får utenfra; fra offentlige instanser, interesseorganisasjoner, krisesentre, enkeltpersoner samt ideer fra JURKs saksbehandlere.

Det prinsipielle arbeidet foregår i tverrgrupper. Tverrgruppene arbeider kvinnepolitisk innenfor bestemte rettsområder. I 1995 hadde vi fire faste tverrgrupper: Bredtveitgruppa, volds- og mishandlingsgruppa, prinsipiell gruppe og innvandrerkvinnegruppa. I tillegg hadde vi en del grupper som ble opprettet for spesielle prosjekter.

Vi vil i det følgende se på det prinsipielle arbeidet som ble gjort i 1995.

9.2 Bredtveitgruppa

Bredtveitgruppas formål er å øke kunnskapene til de kvinnelige innsatte om de juridiske rettighetene og pliktene deres. Vi gir råd i konkrete juridiske spørsmål og vi informerer dessuten om juridiske temaer som fangene er opptatt av.

Hvert semester har hele Bredtveitgruppa, det vil si fire medarbeidere, et informasjonsmøte med ledelsen på Bredtveit kvinnefengsel- og sikringsanstalt (heretter kalt Bredtveit). Dette møtet gir oss anledning til å bli kjent med forholdene på Bredtveit. Gruppa får omvisning på de forskjellige avdelingene og informasjon om selve driften av fengslet. Vi sørger for at det blir hengt opp oppslag om JURKs virksomhet og om hva vi kan hjelpe de innsatte med. Noen av oppslagene er på engelsk, da en god del av fangene er utenlandske statsborgere.

Vi har også hatt informasjonsmøte på avdeling Østensjø.

To medarbeidere fra gruppa drar opp til Bredtveit og har klientmottak annenhver uke. Sommeren 1995 hadde vi klientmottak hver tredje uke. Fengselet stiller et rom til vår disposisjon, og det blir annonsert over høytaleranlegget når vi har mottak.

Bredtveitgruppa fikk i 1995 42 nye klienter blant de innsatte på Bredtveit.

Henvendelsene dreier seg om hvilke rettigheter de innsatte har under soningen og ved løslatelsen, herunder hjelp til søknader om permisjoner og overføring til andre fengsler eller soning i behandlingstilstander. Vi får mange henvendelser fra utenlandske kvinner som ønsker å få informasjon om prøveløslatelse etter halvtids soning. Den innsatte ønsker ofte informasjon om flere av disse rettsområdene.

Kvinnene har også spørsmål om barnerett. I motsetning til de mannlige innsatte mangler kvinnene i stor utstrekning noen som kan ta seg av hjem og barn mens de selv soner. Barna blir derfor plassert i fosterhjem i kortere og lengre perioder av barnevernet. Dette fører til at kvinnelige innsatte i større grad enn mannlige har problemer vedrørende barn både under og etter soning. Mange av kvinnene har vanskeligheter med å få barna tilbake etter endt soning.

En del av de kvinnelige fangene har blitt utsatt for overgrep fra samboer, ektefelle og/eller andre. Ved søknader om voldsoffererstatning samarbeider Bredtveitgruppa med Volds- og mishandlingsgruppa i JURK.

Kvinnene har også spørsmål om forhold utenfor fengslet, så som arverett, familierett og gjeldsproblemer.

I 1995 har vi sendt søknad til kongen i statsråd om benådning. Vi har søkt om voldsoffererstatning, hjulpet til med utforming av permisjonssøknader, forhandlet om gjeldsordning, sendt søknad om halvtid, hjulpet til med å få utvidet rett til å ha personlige gjenstander på cella og lignende.

JURK har også bedt fengselsstyret om en vurdering av forholdene rundt kontraktssoning på Bredtveit, og bemerket at kontrakt som vilkår for skolegang er i strid med fengselsreglementet. Svar fra fengselsstyret foreligger ikke ennå.

Dessuten har vi arbeidet en del med å finne studiemuligheter for utenlandske fanger. Det begynner å åpne seg noen muligheter her.

I begynnelsen av vårsemesteret hadde gruppa informasjonsmøte for de innsatte. Vi holdt foredrag om ulike emner innen fengselsrett; kontrakts-soning, kvinner i fengsel, utdanning, besøk og telefonering. Dette opplevde vi som svært positivt og vi fikk god dialog med de frammøtte. For mange er det nok enklere å stille opp på et slikt fellesmøte enn å komme ned til oss på mottaket. Vi merker en klar tendens til passivisering hos de innsatte. Møter der diskusjonen går fritt kan være med på å avhjelpe dette. En del av de frammøtte kom også på mottak med saker som angikk de emnene vi hadde diskutert på dette informasjonsmøtet.

OMVISNING PÅ ULLERSMO

I februar var vi med JUSS-BUSS på omvisning og informasjonsmøte på Ullersmo.

I høstsemesteret arrangerte vi omvisning og informasjonsmøte på Ullersmo selv. Alle som ønsket hadde anledning til å være med.

SYNNSETERSEMINARET

KROMs årlige konferanse ble avholdt på Synnseter 12.01-15.01. (KROM er Norsk Forening for Kriminalreform)

Temaet var humanisme i fengselssystemet. JURK sendte 3 deltakere.

OPPLÆRING

I tillegg til vår interne opplæring har vi hatt opplæring sammen med JUSS BUSS. Byråsjef Askim fra fengselsstyret foreleste om benådning samt løslatelse på 1/2 tid, 7/12 tid og 2/3 tid.

En juridisk konsulent fra Ullersmo holdt foredrag om permisjon, besøk og telefoning.

Det er viktig å hele tiden oppdatere og overføre kunnskap innad i gruppa.

I november ble vi invitert til fengselsstyret sammen med JUSS BUSS.

Der ble det snakket om:

- Hva menes med sikkerhet og kontroll?
- Hvor mye arbeid blir det lagt ned i hver enkelt sak?
- Hva menes med manglende tillit til de innsatte?
- Hvordan er saksgangen i fengselsstyret?
- Den nye kriminalmeldingen
- Fengselsstyrets dobbeltrolle

9.3 Volds- og mishandlingsgruppa

Volds- og mishandlingsgruppa har i 1995 hatt fire medarbeidere.

Gruppa gir veiledning til kvinner som er eller har vært utsatt for mishandling, voldtekt, incest eller andre overgrep. Dette gjelder såvel psykisk som fysisk mishandling.

Karakteristisk for alle volds- og mishandlingssakene er at de går over lang tid, gjerne med flere saksbehandlere. Dette gjelder særlig søknader om statlig erstatning for voldsofre og billighetserstatning fra staten.

I tillegg til de klientene vi har hatt en stund, fikk volds- og mishandlingsgruppa 40 nye henvendelser i løpet av året. Fire søknader om voldsoffererstatning og en om billighetserstatning er sendt Justisdepartementet. En del søknader er nå klare. Mange av

kvinnene er i tvil om de skal anmelde overgrep. Vi har derfor også hatt en del rådgivnings- og henvisningssaker.

Å innhente dokumentasjon i erstatningssaker er ofte vanskelig. Dette gjelder særlig dokumentasjon for overgrep som ligger langt tilbake i tid. Det kan by på problemer å hente ut informasjon fra dataregistre. Enkelte steder er all informasjon fra før 1986 slettet. En del krisesentre kan ikke dokumentere at en kvinne har oppholdt seg der fordi de ikke fører lister over brukerne. Det samme problemet oppdager vi når det gjelder støttesentre mot incest. Dette kan gjøre det svært vanskelig å dokumentere overgrep som ligger noe tilbake i tid. Det er vanskelig å få innvilget erstatning fra staten dersom overgrepene i liten grad lar seg dokumentere.

Ofte dukker opplysninger om mishandling eller incest opp lenge etter at overgrepene har skjedd. Kvinnen henvender seg til JURK for å få hjelp til å løse andre problemer, og det viser seg at hun har vært utsatt for seksuelle overgrep eller annen mishandling. Vi synes det er viktig å fange opp signaler om at det har skjedd slike overgrep.

Foruten saksbehandling har vi også arbeidet med flere rettspolitiske prosjekter.

Vi har utarbeidet et standardskriv "Erstatning fra staten til voldsofre" som vi gir ut til klientene. Standardskrivet er på det nåværende tidspunkt til gjennomlesning i Justisdepartementet.

Videre har vi startet en undersøkelse av praksis hos landets fylkesmenn når det gjelder gjerningsmannens innsyn i erstatningssakens dokumenter. Dette ble satt igang etter at vi oppdaget at det var forskjellig praksis avhengig av hvor i landet saken ble behandlet. Undersøkelsen er ikke blitt fullført. Vi håper at det blir mulighet til dette senere.

Volds- og mishandlingsgruppa har også skrevet høringsuttalelse om endringer i påtaleinstruksen (offerets rettigheter m.m.).

Vi har hatt en deltager på Nordisk konferanse om innvandrerkvinnens møte med krisesentre den 21. - 22. april 1995.

En av medarbeiderne deltok på konferansen "Stans Vold mot kvinner" 23. februar.

Vi har deltatt på møte i 8. mars-komiteen hvor vi holdt en orientering angående lovforslaget om kriminalisering av såkalt uaktsom voldtekt.

Vi har besøkt krisesenteret i Oslo og vært med i RadiOrakel en gang i vårsemesteret der vi snakket om kriminalisering av såkalt uaktsom voldtekt.

Vi har vært på seminar om seksualisert vold og rettsvesenet arrangert av Norges Forskningsråd.

Gruppen også deltatt på rettsmedisinsk seminar. Dette er egentlig en del av undervisningsopplegget for medisinstudenter, men vi fikk anledning til å delta. Under seminaret deltok blant annet representanter fra påtalemyndighetene, voldtektsmottak og barneavdelingen på Aker Sykehus. Seminaret inneholdt ikke så mye juss, men det var på den annen side både praktisk og interessant.

Volds- og mishandlingsgruppen har flere prosjekter på trappene.:

Over jul skal vi ta kontakt med alle fylkene for å undersøke om det er vanlig praksis å innvilge en time fri rettshjelp til ofre som ønsker rådgivning i spørsmålet om de skal anmelde eller ikke. Mange er i tvil om de vil anmelde. Det er viktig å finne ut av praksisen på dette området, slik at vi vet hvilke muligheter kvinner som henvender seg til oss har.

Vi har dessuten vurdert et prosjekt angående forholdet mellom erstatning til voldsofre og den erstatning siktede får når han/hun blir frikjent eller saken blir henlagt. For mange føles det urettferdig at de ikke engang får dekket sine utgifter til behandling, mens siktede får høye erstatninger.

Det er fremdeles pågang fra kvinner som er utsatt for incest og mishandling. Dette er saker som krever mer arbeid enn andre typer saker. Kvinnene trenger støtte og tett oppfølging for å komme igjennom den nødvendige prosessen det er å sende en erstatningssøknad. Vi opplever at disse kvinnene kommer styrket ut av prosessen og lettere kan ta fatt på hverdagen igjen. En del av sakene inneholder lite juss, og rollen som medmenneske er ofte like viktig som det å gi ren juridisk bistand.

9.4 Prinsipiell gruppe

Gruppas formål er å gi generell rettsinformasjon til kvinner og bevisstgjøring av kvinner vedrørende deres juridiske rettigheter. Gjennom vårt saksmateriale ser vi at kvinner ofte er dårlig eller feil informert om sin rettslige stilling. Vi ønsker å komme problemene i forkjøpet og dermed unngå eller begrense deres omfang.

Gruppen besto i 1995 av seks medarbeidere.

I år har gruppa holdt elleve foredrag på videregående skoler i Oslo. Dette er det såkalte "Skoleprosjektet", som tar utgangspunkt i et hefte JURK har utarbeidet om temaet likestilling. Oppgavene inntatt i heftet berører likestilling på områdene arbeidsrett, trygderett og familierett. Vi legger vekt på å belyse forskjellen mellom teori og praksis på rettsområder elevene vil komme i kontakt med. Oppgaveheftet er blitt revidert i løpet av sommeren. Det er i tillegg laget fasit til oppgavene.

I likhet med tidligere år har vi skrevet artikler i Kvinnejournalen. Artiklene har handlet om fri rettshjelp, barnevernet, ektefellebidrag og boikott av samvær.

Prinsipiell gruppe har i løpet av året utarbeidet flere høringsuttalelser. Disse gjaldt tvang og maktbruk overfor psykisk utviklingshemmede, forbud mot omskjæring av kvinner, utkast til konvensjon om barns rettigheter, markedsføringsloven, likestillingsloven- et apparat for likestilling - , og fri rettshjelp - om endring av forskrifter om inntektsgrensene.

Videre deltok vi på en "uoffisiell" høring i regi av forbrukerrådet om fri rettshjelp.

RadiOrakel:

På bakgrunn av tidligere erfaringer har vi endret rutinene for samarbeidet. JURK og RadiOrakel skal for fremtiden ta kontakt med hverandre dersom en av partene mener at JURK bør uttale seg om spørsmål som er aktuelle i samfunnsdebatten. Vi har ikke hatt noen sendinger i høstsemesteret.

9.5 Innvandrerkvinnegruppa

Innvandrerkvinnegruppa bestod våren 1995 av fem medarbeidere og høsten 1995 av fire medarbeidere. Hovedformålet med gruppa er å nå ut til innvandrerkvinner med informasjon om deres juridiske rettigheter. Vi mener de har et særlig stort behov for den rådgivning vi kan tilby.

Vi mottar henvendelser fra kvinner som kommer fra alle deler av verden. Henvendelsene dreier seg ofte om oppholdstillatelse for kvinnen selv og eventuelle barn, og hun ønsker ofte informasjon om sin stilling etter et samlivsbrudd.

Oftest er problemet at kvinnens oppholdstillatelse er knyttet til mannens, enten ved at hun er gift med en norsk statsborger eller med en utenlandsk borger som har oppholdstillatelse i Norge.

Dersom ekteskapet blir oppløst eller partene flytter fra hverandre før det har gått tre år, medfører dette som oftest at kvinnen ikke lenger har rett til opphold i Norge.

Innvandrerkvinnegruppa behandler også spørsmål om internasjonal privatrett. Når forholdet har tilknytning til flere land, kan det oppstå spørsmål om hvilket lands rett som skal legges til grunn. Dette er viktig fordi de ulike landene har forskjellige rettsregler.

I tillegg til spørsmål fra innvandrerkvinner har vi også fått en del spørsmål om oppholdstillatelse fra norske kvinner som er gift med utenlandske menn.

Enkelte av kvinnene er i Norge fordi de studerer her. Noen av dem ønsker å bli i landet etter at de har avsluttet studiene. Opphold i studieøyemed danner normalt ikke grunnlag for videre opphold etter at studiene er avsluttet.

Skifte av studium kan også føre til at kvinnen mister oppholdstillatelsen.

Språkproblemer medfører at medarbeiderne av og til må ha tolk i arbeidet sitt. Tolketjenesten i innvandreretaten gir gratis bistand.

Det er vanskelig å få kontakt med innvandrerkvinnemiljøer. Vi jobber derfor fortsatt med å nå ut med mer informasjon til målgruppa. Vi har sendt ut informasjonsmateriale til offentlige kontorer og andre instanser, og vi har lagt ut foldere og brosjyrer der kvinnene av erfaring ferdes. Vi ser at endel innvandrerkvinner ikke behersker norsk selv om de har bodd i Norge i flere år. Gruppa har derfor oversatt JURKs informasjonsfolder til fire ulike språk, tyrkisk, serbo-kroatisk, arabisk og urdu.

Innvandrerkvinnegruppa har hatt en stor økning i antall saker (se punkt 7.11).

Samarbeidet med MIRA- senteret som var under planlegging ifjor er kommet i gang, og senteret henviser en del kvinner til oss. Vi har dessuten godt i gang med planleggingen av et klientmottak for innvandrerkvinner på bydelshuset på Grønland i Oslo. Første klientmottak er satt til 16. januar 1996. Vi håper at dette skal senke "terskelen" for å ta kontakt med oss. Vi tilbyr klienten rettshjelp angående det konkrete problem hun har. Vi ønsker også å drive informasjon gjennom foredrag og lignende på bydelshuset.

I vinter deltok en medarbeider på en internasjonal konferanse i Oslo, "Stans vold mot kvinner". Konferansen tok for seg temaene vold i hjemmet, vold mot kvinner i arbeidslivet og kvinner og krig.

I høst deltok tre av medarbeiderene på Justisdepartementets seminar om barn i utlendingssaker. Medarbeiderene var delvis fornøyd med seminaret.

Brosjyren om "Innvandrerkvinnens rettsstilling" er nå ferdig utarbeidet og trykket.

I høst har gruppa skrevet høringsuttalelse til forslaget om endringer i utlendingsloven. Endringer som er foreslått er blant annet at en særskilt utlendingsnemnd skal overta som klageinstans istedet for Justisdepartementet.

Innvandrerkvinnegruppa har også i 1995 hatt felles opplæring med JUSS-BUSS.

9.6 Studieturgruppa

Den 28. mai til 4. juni 1995 reiste ti jurkere på studietur til Luxembourg, Belgia og Nederland. JURK arrangerer hvert år en studietur i vårsemesteret. Formålet med dette er flerdelt. Vi ønsker å spre kunnskap om vår egen organisasjon og å få informasjon om hvordan kvinneorganisasjoner i andre land arbeider. Videre ønsker vi å skaffe oss kunnskap om kvinners rettsstilling i andre land og generell informasjon om rettsstillingen på områder som er relevante for vårt arbeid.

Gjennom vårt program i Luxembourg og Brussel ønsket vi å få et innblikk i kvinners rettigheter i EU-systemet. Dette var et viktig spørsmål i EU-debatten her hjemme. Det var derfor meget interessant for oss å etablere kontakt med grupperinger innenfor EU som arbeider med kvinnesak, og også organer i EU-systemet som har likestilling som arbeidsfelt. Vi ønsket også en generell innføring på rettsområder innenfor EU-lovgivningen som berører mange kvinner.

Vi besøkte EU-domstolen i Luxembourg og fikk en innføring i arbeidsområder og metoder med særlig vinkling på likestillingssaker. I tillegg fikk vi treffe de to kvinnelige dommerne ved domstolen (Finland og Sveriges dommere). I Brussel møtte vi den norske EU-delegasjonen, Equal Opportunities Unit (som hører inn under Kommisjonen) og European Women's Lobby (uavhengig organisasjon).

Nederland er kjent for liberal politikk på mange områder. Vi ønsket å få mer kunnskap om Nederlands fengsels- og narkotikapolitikk. Disse to områdene griper sterkt inn i hverandre og skaper stadig debatt. På Bredtveit kvinnefengsel sitter 59 % av fangene på narkotikadommer. Vi besøkte et kvinnefengsel i Sevenum i Nederland. Vi fikk informasjon om de alminnelige soningsforholdene og dessuten om et prosjekt hvor mødre kan sone sammen med barna. Noen slik mulighet finnes ikke i Norge, og møtet med dette fengslet var meget interessant og inspirerende.

I Amsterdam besøkte vi GG & GD som er en offentlig helseorganisasjon. Her fikk vi informasjon om Nederlands narkotikapolitikk. Narkotikabruk blir behandlet som et helseproblem og ikke som et kriminelt anliggende. Senere besøkte vi Drug Users Organisation som er noe så uvanlig som en interesseforening for narkomane. De samarbeider med det profesjonelle hjelpeapparatet og arbeider for at hjelpen skal bli slik de ønsker den. De var blant annet kritiske til myndighetenes metadonprosjekt.

Det er utarbeidet en egen rapport om JURKs studietur til Benelux-landene.

9.7 Fellesseminaret

Hvert år blir det arrangert et fellesseminar for alle de fire studentrettshjelpstiltakene; Jussformidlingen, Juss Hjelpa, JUSS-BUSS og JURK. Fellesseminaret er et verdifullt arrangement for å opprettholde kontakten tiltakene imellom. Organisasjonene bytter på ansvaret for faglig program, å skrive rapport, å søke om økonomisk støtte, å føre regnskap samt å ta seg av den praktiske delen av seminaret.

I 1995 var JURK hovedarrangør for seminaret som fant sted på Sundvolden utenfor Oslo.

Hovedtemaet på seminaret var juristetikk. Arrangementskomitéen hadde fått representanter fra Justisdepartementet og Advokatforeningen til å holde innlegg og professor JonT. Johnsen til å gi oss en praktisk innføring i hvordan å klage på dårlig advokatarbeid. Vi hadde også en forelesning av amanuensis Tone Sverdrup om sameie mellom ektefeller og ugifte samboere.

Fellesseminaret 1995 ga inspirasjon til fortsatt engasjement og rettshjelpsarbeid og bidro til å styrke kontakten mellom tiltakene.

9.8 Sommerprosjekter

Så langt økonomien og medarbeidernes idealisme tilsier det, etterstreber vi å ha helårsdrift. Sommeren 1995 hadde vi full drift, og i tillegg til den vanlige saksbehandlingen hadde vi en del sommerprosjekter av prinsipiell art. Vi søkte ekstern støtte til disse. Sommerprosjektene var utarbeidelse av en serie arbeidsrettsbrosjyrer i samarbeid med JUSS-BUSS, revisjon av skoleprosjektet og utarbeidelse av en brosjyre om enslige forsørgeres rettsstilling. Alle prosjektene fikk god økonomisk støtte, og brosjyrene var ferdig trykket og i bruk i løpet av høsten 1995.

Det er utarbeidet egne rapporter om de forskjellige prosjektene.

9.9 Bokprosjekt

Sommeren 1995 fikk JURK en forespørsel fra Ad Notam Gyldendal forlag om å skrive et hefte i serien Norsk Lovnøkkel. Etterhvert utviklet prosjektet seg til å bli en egen bok med arbeidstittel "Samboeres rettsforhold." Fire av medarbeiderne har jobbet med dette prosjektet. Manuset er per februar 1996 sendt til forlagets konsulenter for gjennomlesning.

10 Gratisarbeid i 1995

Måned	Reell arb. tid	Lønnet arbeid	Gratis arbeid	Gratisarbeid %
Januar	961	506	455	47%
Februar	2351	1529	822	35%
Mars	1905	1284,5	620,5	33%
April	2278	1394	884	39%
Mai	1515	1174,5	340,5	23%
Juni	1570,5	1368,5	202	13%
Juli	1603,5	1326	277,5	17%
August	703	570	133	19%
September	1829	1059	770	42%
Oktober	3015	1735,5	1279,5	42%
November	2023,5	1278	745,5	37%
Desember	1479	1131,5	347	24%
Totalt (timer)	21233,5	14356,5	6876,5	31%

Tallene viser at medarbeidernes vilje til å arbeide en god del gratis er av avgjørende betydning for JURKs eksistens og for muligheten til å ta imot så mange klienter som vi har gjort i 1995.

Journalnummer/type

Saksbehandlernr. 455

Saken registrert av
(saksbehandler) 462

Reg.dato _____

Sak mottatt dato _____

Sendt brev dato _____

Type brev

- Brosjyrer/orientering om JURK
 Kort brev
 Langt brev
 Muntlig svar

Er mishandlings skjema utfyllt? Ja Nei

Har JURK henvist til advokat? Ja Nei

Alder <input type="text"/>	Sivil status <input type="text"/>
Antall barn <input type="text"/>	Bosted, fylke, evt. utland <input type="text"/>

Yrke - hovedkategori

Spesifiser

Hel eller deltid

Kontor

Ikke oppgitt

Heltid

Forsørgersystem

- Egen inntekt Fra mannen Andre
 Off. støtteordninger Studielån Ikke oppgitt

Statsborgerskap

kvinnen

mannen, hvis part

barn

Problemområder (fyll ut underpunkt nr.)

Hovedpunktnummer

Underpunktnummer

Hovedpunkttekst

Underpunkttekst

Hovedpunktnummer	Underpunktnummer	Hovedpunkttekst	Underpunkttekst

Har kvinnen vært i kontakt med andre rettshjelpere?

- Nei Kontor for fri rettshjelp Andre rettshjelpere
 Privat advokat Juss Buss Ikke oppgitt

Hvorfor valgte kvinnen JURK fremfor det tradisjonelle rettsapparatet?

- Gratis Enkelt/uforpliktende Vet ikke
 Kvinner Godt rykte Andre
 Anbefalt Misfornøyd med advokat Ikke oppgitt

Hvordan fikk kvinnen vite om JURK

- Bekjent Advokat/rettshjelper Plakat/løpeseddel
 Massemedia Kvinnebevegelsen Andre
 Offentlig kontor Krisesenter Ikke oppgitt

REGISTRERINGSSKJEMA FOR MISHANDLINGSSAKER.

Med mishandling forstås fysisk vold såvel som psykisk vold.
Før alltid mishandlingen på mønsterarket.

Dato: _____

Forhold til mishandler

- Ektemann
- Samboer
- Eks-samboer eller eks-ektefelle
- Far
- Familiemedlem forøvrig
- Ukjent
- Andre
- Ikke oppgitt

Kontakt med andre

- Lege
- Politi
- Krisesenter
- Støttesenteret mot incest
- Psykolog
- Andre
- Ikke vært i kontakt med noen
- Ikke oppgitt

Arten av mishandling

- Fysisk
- Psykisk
- Begge deler
- Ikke oppgitt

Åstedet

- Hjemme
- Både hjemme og ute
- Annet sted
- Ikke oppgitt

Varighet over tid

- Opptil 1 år regelmessig
- Over 1 år
- Engangstilfelle
- Ikke oppgitt

Kvinnens alder

- Opp til 20 år
- 21 - 30 år
- 31 - 40 år
- 41 - 50 år
- Over 50 år
- Ikke oppgitt

Anmeldelse

- Ikke anmeldt
- Anmeldt domfellelse
- Anmeldt trukket tilbake
- Anmeldelse saken henlagt
- Ikke oppgitt

Yrke: _____

Bosted: _____

Annet av interesse: _____